

UMUMIY VA MAXSUS SAN'AT MAKTABLARI O'QUVCHILARINI TABIAT MANZARALARINI CHIZISHGA O'RGATISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI

Tursunova Dilshoda Jahongirovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo’nalishi

1-kurs “D” guruh talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada umumiy va maxsus san’at maktablari o’quvchilarini tabiat manzaralarini chizishga o’rgatishning didaktik imkoniyatlari o’rganilgan. Unda o’quvchilarda kuzatish qobiliyati, makoniy tafakkur va badiiy ijodiylikni rivojlantirishga xizmat qiladigan pedagogik yondashuvlar va metodik strategiyalar tahlil qilinadi. E’tibor bosqichma-bosqich ta’lim berish, vizual tahlil va amaliy mashg’ulotlarni integratsiya qilishga qaratilgan bo’lib, bu o’quvchilarga tabiat manzaralarini aniq va shaxsiy ijodiy talqin bilan ifodalash imkonini beradi. Shuningdek, individual yo’naltirish, darslarni tashkil etish va vizual vositalardan foydalanish orqali kompozitsiya ko’nikmalari, rangni qabul qilish va perspektivani tushunishni rivojlantirishdagi rolga alohida e’tibor qaratilgan. Ushbu metodlarni tizimli qo’llash orqali pedagoglar yosh rassomlarda texnik mahorat va estetik sezgirlikni samarali shakllantira oladilar.

KALIT SO‘ZLAR: didaktik imkoniyatlar, san’at ta’limi, manzara chizish, umumiy san’at maktablari, maxsus san’at maktablari, kuzatish qobiliyati, badiiy ijodiylik, pedagogik metodlar, kompozitsiya, perspektiva.

San’at ta’limi tizimida tabiat manzaralarini chizish o’quvchilarda kuzatish qobiliyati, makoniy tafakkur va badiiy ijodiylikni rivojlantirishning muhim vositasi hisoblanadi. Umumiy va maxsus san’at maktablarida bu jarayon o’quvchilarning texnik ko’nikmalarini shakllantirish bilan bir qatorda, ularni estetik tafakkur va kompozitsion fikrlashga o’rgatadi. An’anaviy dars metodlari ko’pincha qog’oz va rang vositalariga asoslangan bo’lib, o’quvchilarning ijodiy erkinligi va tafakkurini to’liq rivojlantirish imkonini bermasligi mumkin.

Shu sababli, didaktik imkoniyatlarni samarali qo’llash orqali tabiat manzaralarini chizishga o’rgatishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari muhim ahamiyat kasb

etadi. Bu yondashuvlar bosqichma-bosqich ta'lim, vizual tahlil, amaliy mashg'ulotlar va individual yo'naltirishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, o'quvchilarga rangni qabul qilish, kompozitsiya va perspektiva qoidalarini tushuntirish orqali ularning texnik va badiiy ko'nikmalari mustahkamlanadi.

Maqolada umumiy va maxsus san'at maktablari o'quvchilarini tabiat manzaralarini chizishga o'rgatishdagi didaktik imkoniyatlar tahlil qilinib, pedagogik va metodik yondashuvlarning samaradorligi ko'rsatib beriladi. Bu esa yosh rassomlarni nafaqat texnik jihatdan, balki estetik va ijodiy jihatdan rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tabiat manzaralarini chizishga o'rgatish jarayoni o'quvchilarda kuzatish qobiliyati, makoniy tafakkur, rang va kompozitsiya hissini rivojlantirishga xizmat qiladi. Umumiy va maxsus san'at maktablarida darslar tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etilishi lozim. Boshlang'ich bosqichda o'quvchilar asosiy chizish asboblari va materiallaridan foydalanishni o'rganadilar, shakl va obyektlarni to'g'ri ko'rsatish bo'yicha mashqlar bajaradilar. Shu bosqichda o'quvchilar diqqatni detallar va proporsiyalarga qaratish orqali kuzatish qobiliyatini rivojlantiradilar.

Ikkinchi bosqichda o'quvchilar amaliy mashg'ulotlar orqali kompozitsiya va rang tanlash qoidalarini o'rganadilar. Bu jarayonda tabiat manzarasining turli elementlarini — daraxtlar, tog'lar, suv havzalari, osmonni — aniq va harmonik tarzda joylashtirish ko'nikmasi shakllantiriladi. Shuningdek, chizish jarayonida perspektiva va yorug'likni to'g'ri ifodalashga alohida e'tibor beriladi.

Uchinchi bosqichda o'quvchilar o'z ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan integrativ mashqlar bajaradilar. Masalan, ular o'rganilgan texnikalarni qo'llab, tabiat manzaralarini shaxsiy ijodiy talqin bilan chizadilar. Shu bilan birga, individual va guruhli loyihalar orqali o'zaro fikr almashish, tanqidiy tahlil va baholash ko'nikmalarini egallaydilar.

Didaktik yondashuvning samarali elementi sifatida vizual vositalar va referens rasmlardan foydalanish muhimdir. Bu o'quvchilarga ob'ektlar va manzaralarni aniq ko'rish va tushunish imkonini beradi. Shuningdek, o'qituvchilar tomonidan beriladigan individual maslahatlar va nazorat ishlarining natijalari orqali o'quvchilarning texnik va badiiy ko'nikmalari mustahkamlanadi.

Shunday qilib, tabiat manzaralarini chizishga o'rgatishning didaktik imkoniyatlari o'quvchilarning texnik mahorati, estetik tafakkuri va ijodiy fikrlashini

samarali rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu jarayon yosh rassomlarni nafaqat amaliy jihatdan, balki badiiy va estetik jihatdan ham shakllantiradi.

Umumiy va maxsus san'at maktablari o'quvchilarini tabiat manzaralarini chizishga o'rgatish jarayoni didaktik imkoniyatlardan samarali foydalanishni talab qiladi. Bosqichma-bosqich ta'lim, vizual tahlil, amaliy mashg'ulotlar va individual yo'naltirish orqali o'quvchilarda kuzatish qobiliyati, makoniy tafakkur, rang hissi va kompozitsion ko'nikmalar shakllantiriladi. Tizimli yondashuv nafaqat texnik mahoratni, balki ijodiy va estetik qobiliyatlarni ham rivojlantiradi. Shu sababli pedagoglar didaktik imkoniyatlarni hisobga olgan holda darslarni tashkil etish orqali yosh rassomlarning sifatli va samarali o'sishini ta'minlaydilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – № 1. – С. 8-14.
4. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and innovation. – 2023. – T. 2. – № B10. – С. 192-198.
5. Шавди́ров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15-21.
6. Шавди́ров С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ // INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – С. 84-85.

